

Diskusjonsblad for Oslo/Akershus

April 1973

fram for partiet

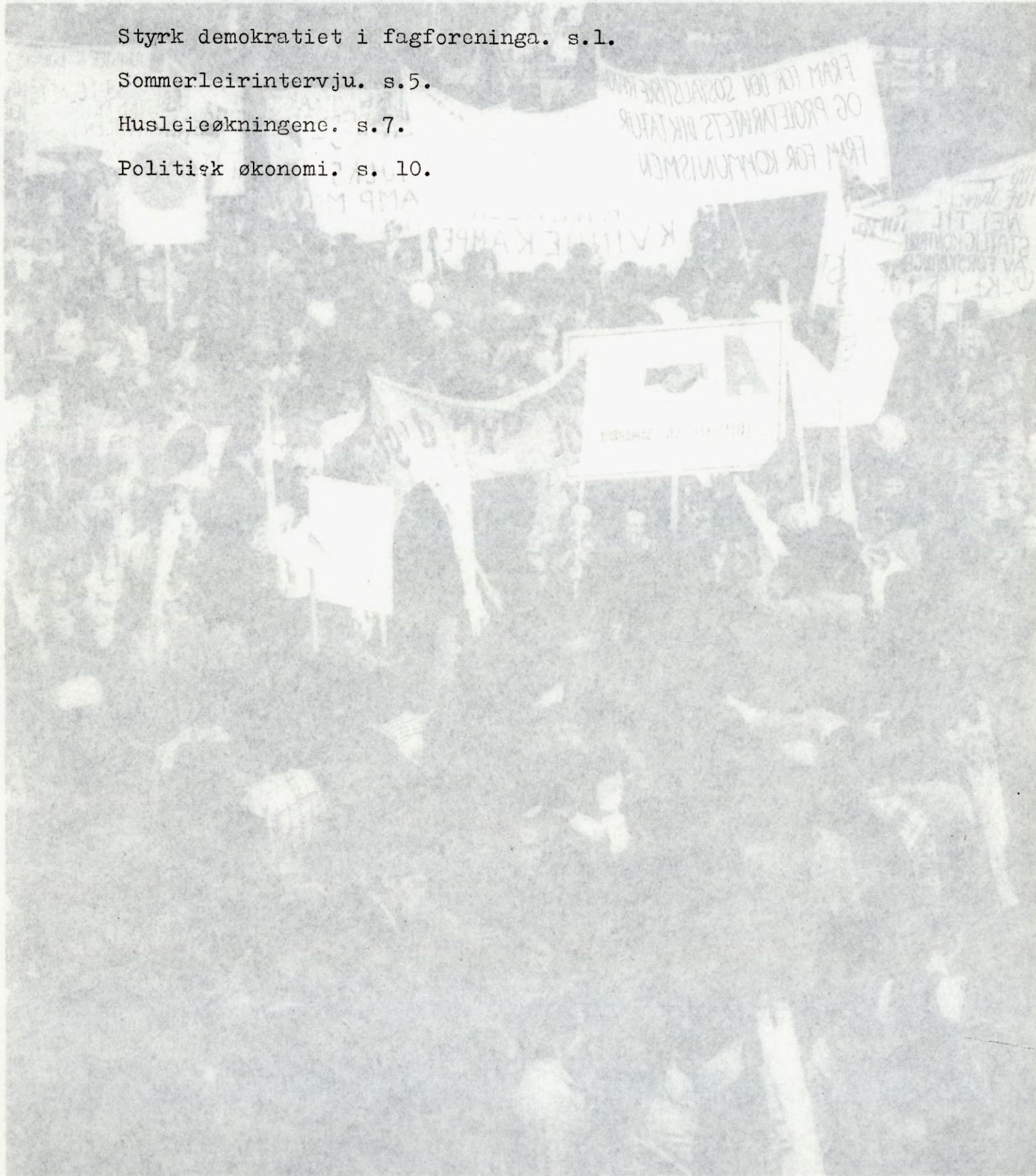
April 1973
Diskusjonsblad for Oslo/Åkershus
INN H O L D.

Styrk demokratiet i fagforeninga. s.1.

Sommerleirintervju. s.5.

Husleieøkningene. s.7.

Politisk økonomi. s. 10.

STYRK DEMOKRATIET I FAGFORENINGA

- STYRK FAGBEVEGELSENS KAMPKRAFT - er vår nye hovedparole på faglig politikk, men etter min mening ikke helt patent, og skal kort gå inn på hvorfor.

For det første som den nå er formet kan den like godt brukes av Aspengren & Co., som av oss.

Videre gir den muligheter til en del misoppfatninger, som: skal vi styrke LO's kampkraft på samarbeidslinja, eller skal vi styrke kamplinja.

Men min viktigste innsigelse går på spørsmålet om demokrati, som jeg mener burde vært berørt i denne parola, fordi: for det første er folk jævlig opptatt av det, for det andre er mangelen på demokrati i fagbevegelsen en av hovedårsakene til at kamplinja ikke slår igjennom skikkelig, og for det tredje uthulinga av demokratiet har vært og er fortsatt en av sosialdemokratiets beste støttepilarer i kampen for å kvele opposisjonen og opprettholde sin maktposisjon.

Derfor mener jeg at man ikke kommer utenom ei parole som inneholder kravet om å gjenreise demokratiet i fagbevegelsen.

Foreslår derfor: (gjenreis?) Styrk fagbevegelsens demokrati og kampkraft. Med denne utforminga mener jeg vi får ei parole som svarer til situasjonen og som uttrykker klassens behov.

Så parola innsatt i det faglige arbeidet, hvordan virkeliggjøre den og metoder for dette.

Først: Enten man får med demokrati eller ikke i parola, vil dette være umulig å gå utenom i arbeidet med å omsette den i praksis. Jeg velger å ta utgangspunkt i to stikkord, som har gitt meg en del bra erfaringer: Demokratisering/Aktivisering.

Før jeg går videre trur jeg det er riktig å beskrive forholda på plassen min. Min egen situasjon: klubbformann. Klubben er liten, ca. 60 mennesker, alder 17 - 70 år. Mange avdelinger noen typiske ungdomsavdelinger og noen med omtrent bare eldre folk over 50. Avdelingene er spredt på forskjellige steder, altså ikke samla i et hus.

2

På en arbeidsplass med slik karakter er det to ting i samband med demokratiseringa som er verdt å ha som utgangspunkt:

1. Knytte sammen avdelingene

Solidariteten (utvikle kontakten og forståelsen avdelingene i mellom).

2. Sike alle avdelingene deltakelse i styreverv, klubbavis, utvalg o.l. (ingen glemt)

Av erfaringer i arbeidet med det første punktet, skal jeg begrense meg til to ting av mer allmenn karakter.

Utviklinga av det sosiale liv

Passivitet fra enkelte folk, i forbindelse med aksjoner, klubb-avisa, på møter o.l. har oftest en så banal årsak som usikkerhet overfor folk man ikke kjenner, dette er et problem som ikke krever så forferdelig mye fantasi og tiltak for å få gjort noe med.

Hva med en oppmyking av møtestilen, for stramme og fommele dagsordner som ikke gir anledning til "utenomssnakk" om "bagateller" virker ofte som et utmerket sovemiddel for den ledelsen som ønsker å opprettholde uanstrengende sløvhet i en klubb.

Klubbester var en ting som spesielt de eldre ble entusiastiske for. For å gjøre en god ting til en ennå bedre ting kom vi på ideen med å åpne alle disse fester, eller uformelle sammenkomster med innledning (foredrag) om de forskjellige avdelinger med diskusjon. Også slike tiltak krever en ledelse, den går på skift, mellom de enkelte avd. f.eks. Disse saker er forøvrig utmerket diskusjonstema på møter og på golvet, hos oss blomstret "de hundre" og vel så det. Tvi, tvi.

Klubbavis

En klubbavis' funksjon og positive betydning er så allment at jeg ikke finner det nødvendig med noe ytterligere bekjennelser om det her, men nøyer meg med noen erfaringer fra vårt første nr. av avisa.

Styret begynte som redaksjon, skrev en avis for folka og sa at dette var en god ting, og ønsket alle velkommen med innlegg og kritikk. Pent og riktig skrevet var den og, med mange fine oppfordringer til diskusjon på stoffet, og at den ikke skulle bare

3

være for medlemmene, men også av medlemmene. Og det var det, ut til alle kom den like raskt og effektivt som alt annet materiale styret hadde opparbeidet seg monopol på å trykke og distribuere !

Den kritikk og de innlegg som aldri kom, tvang styret ut til folka for å gjøre undersøkelser. Og det gjorde vi.

Gode ideer: Redaksjone bör velges blant folk utenom styret, en fra styret bör bli stilt som ansvarlig, intervjuer av folk er fint, det gir de som har kalde føtter med tanke på å skulle skrive i avis muligheter til å komme til i spaltene, kontaktskapende. Stoffet bör i hovedsak være av lokal karakter, med selvfølgelig plass til generell samfunnsdebatt. For alvorlig til å ta inn et par gode vitser/historier er vi vel heller ikke. Fint med en forside - Navnkonkurranse - Litt folkelig kultur.

Til punkt 2.

Typisk for de fleste klubber og foreninger er at det finnes noen framskredne grupper og noen mere tilbakeliggende. For å forhindre isolering og diskriminering av sistnevnte kategori er det viktig at de også får "sine" representanter i utvalg, styret e.l. Dette løses ofte ved at man velger styrer som består av folk fra forskjellige avdelinger.

Erfaringer hos oss var at man fikk et styre som viste seg ineffektivt og hvor bare et par stykker måtte gjøre det meste alene, fordi de andre ikke hadde anledning, overskudd eller lyst egentlig til å jobbe aktivt med de saker som reiste seg. De var betegnende nok valgt i hovedsak ut ifra at de skulle representere den eller den avdelinga, demokratiet skulle sikres. Noe måtte gjøres-----.

Gruppekontakter

Alle avdelinger skulle velge sin representant til dette. Det gjorde de. Dette tiltaket skulle vise seg å føre oss mange skritt framover i arbeidet med å styrke demokratiet og aktiviteten i klubben.

4

For det første fikk alle avdelinger representanter i dette utvalget, i motsetning til i styret hvor bare noen ble samlet.

For det andre kunne man må velge et styre som besto av folk som hadde overskudd og vilje til å jobbe aktivt, og som hadde brei tillit blant folka.

Noen retningslinjer:

En i styret sitter som kontakt og ansvarlig overfor gruppekontaktene, innkaller og leder mötene med dem. Disse mötene brukes til gjensidig informasjon, gr.k. og styremedl. rapporterer fra h.h.v. gruppene og styret. Gruppekontaktene har anledning til å sammenkalle gruppe(avdelings)möter og behandle problemer som dukker opp, og fører saken videre til styret dersom ikke saken løses i gruppa.

Styret har forpliktet seg til å holde gruppekontaktmöter i god tid foran hvert klubbmöte, legge fram dagsorden osv. sørger for at gr.k. fører ut diskusjon i gruppene på dagsorden og deltar i mobiliseringa til mötene.

Til slutt, som en bekreftelse på at vi har oppnådd bra resultater saksmengden i klubben er kanskje fordoblet fra i fjor, og tredoblet fra året før i fjor, men oppslutninga i arbeidet med å gjøre noe med det er tidoblet.

Politikken?

Alle i klubben mener vi trenger en ledelse, og demokratiet fungerer utmerket, forøvrig trur jeg vi får en bra 1. mai i år.

Bjarne

S O M M E R L E I R E N E.

På vårplanen er det satt opp som et underordna punkt: Sikre mobilisering til sommerleirene - oppbygging av grupper på forhånd. For å få et inntrykk både av hvordan dette arbeidet legges opp, og av hvordan folk med ulike "sommerleirerfaringer" ser på opplegget i år, har vi stilt en del spørsmål til to personer fra et partilagsområde: Kari, sympatisør, som har tenkt seg på leir for første gang nå i år, og Finn, medlem, gammel "sommerleirtraver".

KARI, HVORFOR HAR DU VALGT Å BRUKE 1 UKE AV FERIEEN DIN TIL SOMMERLEIR, OG HVILKE FORVENTNINGER HAR DU TIL LEIREN?

- Jeg kjente en del m-l-ere i fjor også, og vurderte også da å dra på leir. At jeg ikke gjorde det skyldest vel mest at jeg fryktet jeg måtte "henge i klokkestrengen" omtrent på samme måte som på jobben. Sjøl om jeg var interessert i å diskutere emner som ble tatt opp, hadde jeg behov for ferie også. Det jeg har hørt fra folk som var med i fjor får meg imidlertid til å tro at det skal la seg gjøre å kombinere diskusjonene med oppsamling av krefter også.

SPESIELLE EMNER SOM DERE VENTER, ELLER HÅPER BLIR TATT OPP?

- Kari: Jeg håper at det også blir anledning til å diskutere emner utenom de allmenne, det jeg vil kalle "vanlig politiske". F.eks. håper jeg at barneoppdragelse, "politisk indoktrinering" av unger blir tatt opp. Spesielt kanskje fordi vi har et barn sjøl. Jeg håper også at diskusjonformen ikke blir for formell, og ikke i for store grupper. Det favoriserer de "flinke", rutinerne talerne.

- Finn: Jeg vil bare si meg enig med Kari i det siste hun sa, men at dette sjølsagt ikke utelukker at det også kjøres foredrag/"kåserier".

HVA MENER DERE OM AT GRUPPENE I ÅR SKAL PLUKKES UT PÅ FORHÅND, OG FRA OMTRENT SAMME DISTRIKT?

- Kari: Hvis det fører til at det bare blir folk som kjenner hverandre godt fra før i samme gruppe, tror jeg at det kanskje kan bli litt "tamt". Ville det ikke være bedre med litt spredning, ut fra spørsmålet om erfaringsutveksling?

- Finn: Jeg er enig i at det ligger en fare i dette. På den andre siden vil gruppene lett bli "tilfeldige" med det oppleg-

6

get som var i fjor f.eks. En avgjørende faktor ble ofte tids-
punktet for ankomsten til teltområdet. Dessuten ble i virkelig-
 heten mange grupper sammensatt av tidligere kjente, men da mer
 "på sparket". Ved å bygge opp grupper på forhånd har vi større
 muligheter både til å - for det første - få sammen folk som
 "passer", dvs. diskuterer best sammen, har en del sammenfallende
 interesser/problemer osv. - for det andre - kunne forberede litt
 saker som gruppene skal ta opp særegent for seg. Dessuten: det
 vil være lettere å følge opp ting etter leiren, enten dette blir
 i tilknytning til valgarbeidet, arbeidet i lokale masseorganisa-
 sjoner eller spesielle emner.

For å unngå at gruppen blir for "kjedelig" sammensatt, så må vi
 jo ha klart for oss at vi ikke bare ha skal ha med organiserte
 folk eller sympatisører!

ER DET FOR TIDLIG Å BEGYNNE SOMMERLEIRARBEIDET NÅ?

- Finn: Nei, i visse sammenhenger er det til og med for seint!
 Jeg vet om noen som kunne vært mulige deltakere, men som alle-
 rede har måttet bestemme ferien sin. Her hos oss har vi ennå ikke
 konkretisert hvordan vi skal mobilisere, og dette har ført til
 at svært få har gjort de aller enkleste ting som å begynne å
nevne leirene til dem vi omgås. Vi blir nødt til snarest mulig
 også å få litt snakk omkring hovedkriteriene for gruppeutvelg-
 inga. Vi er ikke avhengige av nøyaktige tidspunkter for leirene
 for å starte med det. Men det skader ikke, og vil nok gjøre
 mobiliseringa mer konkret, hvis vi fikk mer handfaste opplys-
 ninger: tid, sted, pris, hovedtema for opplegget osv.

HUSLEIEÖKNINGENE

1. Grunnleggende opplysninger for alle som bor i borettslag.

Husleiene i borettslag vil stige sterkt i år. Noen borettslag har alt økt leia. Andre følger etter til sommeren og neste år.

Årsaken er at Stortinget har hevet renta på Husbanklån fra 5 til $5\frac{1}{2}\%$ med virkning fra 1.7.73. Samtidig vedtok de å øke avdragene på vanlige Husbanklån fra 1% til $2\frac{1}{6}\%$, og på nedskrivingsbidraget fra 3 til 7% i året. Alt fra 1.7.73.

Dette slår ulikt ut fra borettslag til borettslag. Borettslag fra like etter krigen har kanskje nedbetalt mye av lånet - Husbanklån teller derfor mindre på utgiftssida i slike borettslag enn vedlikeholdsutgiftene. Helt nye borettslag har avdragsfrihet på lånene i 5 år, og renten er bundet på 5% i 5 år. Slike borettslag blir først rammet seinere.

Den sosiale boligpolitikken er blitt gradvis uthulet. Renta er økt fra $2\frac{1}{2}\%$ i 40- og 50- åra og bindingstida for renta har blitt stadig kortere. Borettslag fra åra 1946-50 hadde renta bundet på $2\frac{1}{2}\%$ i 25 år framover. Nå er bindingstida 5 år. Grovt regnet var bindingstida 25 år for 25 år siden, 15 år for 15 år siden, 10 år for ti år siden og 5 år for fem år siden. De fleste bindingstidene utløper altså i begynnelsen av 70 åra.

En ser altså at de som blir hardest rammet nå, er de borettslag som har mye igjen av lånet, og som har en lav rente ($2\frac{1}{2}$ til $3\frac{1}{2}\%$) som løper ut i år. F.eks. får Bølerskogen I fra 1956 en økning på 40%. Det samme får et borettslag på Kalbakken. Lunden borettslag får 35%. De som ennå har bundet rente blir rammet seinere, mens de som har rentebinding som utløp i fjor, f.eks. har allerede hatt en del av økinga.

Hver enkelt må undersøke hvordan det slår ut hos dem. Noen borettslag tar økinga etappevis - la dere ikke lure til å tru at f.eks. 15% er det hele! Regn ut den samlede %-vise økinga i borettslaget utgifter som følge av rente- og avdragsøkingene!

I tillegg kommer sjølsagt økte kommunale avgifter, økte brennelsutgifter osv. Det slår også ulikt ut fra sted til sted.

2. Hva må gjøres ?

Husleieøkningene må tas opp på alle generalforsamlinger i vår, med sikte på en samordnet protest fra alle borettslag til Stortinget. Protesten bør gjerne følges av en form for betalingsnekting, men dette er ikke diskutert. Altså ikke aksjon mot det enkelte borettslag, men med det mot Stortinget. Borettslaga må bli interesseorganisasjoner! (med de begrensninger som ligger i deres økonomiske forpliktelser og deres binding til OBOS o.l.)

Samtidig må andre organisasjoner ta opp saka, pressa informeres osv. Det kan da komme på tale med en aksjonakomite, slik som på Böler.

Videre blir saka viktig i 1. mai-arbeidet i boligområder. Konkrete opplysninger fra distriktet må ligge til grunn for lokale paroler og agitasjon.

3. Boligmeldinga og dens filosofi

Boligmeldinga ble behandlet av Stortinget i juni i fjor. Rente- og avdragsøkningene er en del av den. Jeg skal forsøke å skissere opp hele sammenhengen, ut fra en kronikk av stortingsmann Gunnar Berge i Arbeiderbladet 28.9.72. Viser også til FFP februar.

Et grovt sitat (fra Berge):" I sin innstilling til boligmeldingen legger kommunalkomiteen vekt på at det må være riktig å søkte å utvirke at en større del av den enkeltes private forbruk går til bolig. På mange måter er det litt av et paradoks dette at en kanskje uten å blunke bruker penger til privatbil og andre forbruksgoder, mens en har store problemer med å kunne bruke tilsvarende for å skaffe seg en god bolig. Det er ikke bare den enkelte som har ansvaret for at det er slik, men også samfunnet. Derfor er det bare gjennom et samspill mellom den enkelte og det offentlige at det vil være mulig å oppnå den forvridning i konsum som de fleste sikkert er enige om her bør skje."

Det er utlagt: Det er nå blitt et offisielt mål i boligpolitikken å få oss til å betale mer for å bo i den samme gamle leiligheten, eller for å skaffe et nytt sted. Leieboerne og småhuseierne skal betale profitten til boligkapitalistene

fullt ut, staten skal ikke skyte mere til (iform av lån til låg rente osv) enn den får inn i skatter, avdrag, renter osv. fra boligsektoren. Boligsektoren skal finansiere seg sjøl, kalles det. I forma ser det ut som "utjamningspolitikk", i det husleiene i gamle boliger (ikke bare borettslag, men også bygårder) heves, mens nyinnflyttede i nye borettslag får utjamningslån, bostøtte osv. I realiteten er det bankenes og boligkapitalistenes økte profittkrav som veltes over på alle som bor, mens de verste utslagene dempes med støtte.

Det fastslås som prinsipp at boutgiftene ikke skal overstige 20% av bruttoinntekta til en gjennomsnittlig industriarbeiden, og tilsvarende mindre for de som tjener mindre. Til sammenlikning kan nevnes at arbeiderhusholdinger i Morge gjennomsnittlig brukte 12,7% av inntekta til bolig, lys og brensel i 1967 (Statistisk sentralbyrås forbruksundersøkelse 1967). Sitatet overfor og de konkrete tiltaka tyder på at boligen skal ta 20% av lønna, ikke mer og ikke mindre.

Husleia skal altså bindes til industrilønnene, og faktisk indeks-reguleres oppover i takt med denne. Men kompensasjonsordningene til leieboerne, bl.a. momskompensasjon, skal ikke indeksreguleres, men stå fast.

Utvidet bostøtte og utjamningslån skal gis til dem som kommer for langt fra de 20%. Utjamningslånet virker slik at det legges til det opprinnelige lånet, slik at det vokser og tar lengre tid å betale ned. Hvis leia er så hög at 20 % av lønna ikke engang rekker til rentene, vil lånet altså bare vokse og vokse. Dette løser ikke problemet med de høye leiene, men skyver det ut i framtida og forverrer det. Også de nye borettslaga har all interesse av å gå mot denne ordninga, og heller angripe problemet ved rota: profitten til bankene og boligkapitalistene. Samtidig må en kreve lavere husbankrente.

Lögner fra sosialdemokratene: OBOS - pampen Ivar Mathisen påsto i Dagbladet at rente- og avdragsøkningene, den økte eiendomsskatten osv. maksimalt betyr 70 kr. i måneden. Berge sier at "leieøkningen som følge av dette vil bli beskjedent". Det jeg veit konkret til nå tyder på at dette må være direkte å føre folk bak lyset. Vi må forklare folk konkret hvorfor husleieøkningene nå kommer, og avsløre sosialdemokratenes vakre snakk, dersom det skal lykkes å reise kampen mot økningene.

P O L I T I S K Ø K O N O M I .

(Utdrag av en faglig studiesirkel)

Arbeideren. Før var det lett å svare på spørsmålet: Hvem er arbeidere og hvem er det ikke? I dag er det vanskeligere. Er de lavere funksjonærene arbeidere? Er sykepleierne?....

En god gammel definisjon sier at arbeiderne, proletarene, er de eiendomsløse, de som ikke har annet enn sin arbeidskraft å selge for å opprettholde livet. De eier ikke maskiner, kapital eller jord, eller store forretninger. Arbeider, det er en som lever av lønn, og ikke har annet å leve av.

Noen sier at dagens arbeidere er blitt borgerlige ved at de eier hus, hytte på landet, bil, TV, osv. Men dette er ting som egentlig har lite med maktforholdene i landet å gjøre. Tenker vi etter, er det riktig av stressete arbeidere å kunne slappe av med TV, eller for skiftarbeidere - kunne koble av på landet noen dager.

Lønna. Når arbeideren tar en jobb, selger han sin "frihet" i et visst antall timer (arbeidstida). For det får han et vederlag i penger. Men hva bestemmer egentlig hvor stor denne lønna blir? Er den i samsvar med verdien av de varene arbeideren produserer i arbeidstida? Nei, tenker vi etter, vet vi at slik kan det ikke være. Lønns størrelse bestemmes i virkeligheten av to ting:

1. Av leviekostnadene til arbeiderklassen. Av hva som er minimum for at arbeiderne skal være sunne og arbeidsdyktige, for at de skal kunne fostre opp unger, komme seg til jobben, skaffe seg kjøkkenutstyr slik at begge ektefeller kan jobbe osv. Med andre ord: hva som er sosialt nødvendig for et gjennomsnitt av arbeiderklassen for å opprettholde et slikt alminnelig liv.

Lønningene i Oslo-området ligger f.eks. i gjennomsnitt høyere enn for samme arbeid i Nord-Norge. Dette henger sammen med at det er dyrere å leve i tettbygde strøk, og at folk der er blitt vant med en annen livsførsel.

2. Av hvor kraftig og effektivt kampen for økte lønninger føres.

Profitten. Varen arbeideren produserer tilfaller arbeidsgiveren. Han selger dem på markedet for en viss pris, som er større enn utgiftene til lønn, råstoffer, maskiner etc. Slik oppstår det et overskudd - det vi kaller profitt.

//

Merverdien. Arbeideren gir varene verdi ved å arbeide med dem. Det er arbeidet som skaper all verdi. Men arbeideren skaper en større verdi enn den han mottar i lønn. Han arbeider egentlig en viss tid gratis for arbeidsgiveren. Denne ekstra verdien, som arbeideren aldri får noe vederlag for, er det vi kaller merverdi.

Det er altså ikke graden av tilbud og etterspørsel som bestemmer en vares verdi. Hvis det hadde vært så, ville f.eks. biler være billigere enn hestekjerrer. Marx avdekket i sin tid den revolusjonerende sannhet at det den mengde arbeid som den enkelte arbeider legger ned i varen som bestemmer dens verdi.

Dette skapte farlige konsekvenser for makthaverne - da som nå. Ut fra dette var det jo lett å tenke seg at det egentlig var arbeideren som bar hele samfunnet og all rikdom på sine skuldre og at han ble grovt utnyttet av borgerskapet og arbeidsgiveren. Selv i dag forsøker man med alle midler å innpode folk at det er tilbud og etterspørsel som bestemmer en vares verdi og ikke den mengde arbeid som er nedlagt i den.

Etter beregninger som er gjort på grunnlag av Statistisk Årbok for Norge i 1969 finner vi at arbeideren egentlig bare mottar en femtedel ($1/5$) av de verdiene han framstiller. Fire femtedeler ($4/5$) går i "andre lommer".

Skattene. Hvor kommer skattene inn i bildet? En stor del av skattepengene går rett ut igjen som direkte eller indirekte støtte til arbeidsgiverne (veibygging, transport, billige lån, investeringsstøtte, ulike grunnlagsinvesteringer). Resten går stort sett til formål som er nødvendige for å få produksjonen til å gå og økonomien til å virke. Det er rimelig å betrakte skattene som en kamouflert del av merverdien.

Prisene. Mange snakker i dag om "lønns- og prisspiralen" eller "den onde sirkel" med priser og lønninger. De mener at lønnsøkningene er årsaken til at prisene stiger. Dette er en oppfatning som aldri, og særlig ikke i dag, har røtter i virkeligheten.

For hva tenker arbeidsgiverne når de setter prisen på en vare? Selvsagt på hvilken pris som gir størst profitt. En produsent av gummistøvler tjener det samme på å selge 6000 støvlepar til 10 kr profitt pr. par som på å selge 3000 par med 20 kr profitt pr. par.

Hvis vår støvle-produsent kan bli enig med de andre som lager

gummistøvler om å øke prisene på alle gummistøvler - og det kan han naturligvis - så kan han heve prisen til grensen av det folk vil betale for å være tørre på beina. Det er ikke lønna som bestemmer prisen på gummistøvler. Heller ikke ønsker om for enhver pris å selge flest mulig. Det avgjørende er avtaler eller stilltiende samtykke produsenter og forretninger i mellom, om hva som er en "passende pris".

Den frie konkurransen. Det eksisterer fortsatt en viss konkurranse i noen få bransjer, men den begrenses mest mulig. Og der den fins gjelder den mer design, markedsføring og reklame enn prisene. Det er ikke "tilbud og etterspørsel" som betyr noe.

Monopol. Når en produsent er den eneste som framstiller en vare på markedet, sier vi at han har fått monopol. Han kan sette prisene helt etter eget forgodtbefinnende. Og det gjør han da også. Prisutviklinga på Vinmonopolets vare er et godt eksempel. Men også når et fåtall produsenter behersker markedet sammen, blir prisdannelsen egentlig den samme. I Norge i dag har vi en del reine monopol og en rekke bransjer der noen få kontrollerer produksjon og omsetning. Vi kan sammenfatte dette systemet som monopolkapitalisme. Og dette er den viktigste grunnen til at prisene stiger raskere enn noen gang.

Bankene og finanskapitalen. I nyere tid er maskinutstyret blitt stadig mer komplisert og mer kostbart. Arbeidsgiverne er avhengige av å låne store beløp for å skaffe seg nytt utstyr. Dermed kommer bankene inn som en viktig del av økonomien. Bankene samler sammen vanlige folks sparepenger og låner dem ut til industriherrene i millionbeløp. Det er denne kapitalen som kalles finanskapital.

Men dermed er også finanskapitalen blitt en dominerende kraft. For sine store inntekter kjøper bankene opp industri og annen virksomhet og verdipapirer. Dessuten gir kreditten bankene mulighet til å dirigere industri de ikke sier. Er det noen som mukker, er det bare å true med å stanse kapitalflommen. All industri trenger i dag bankenes nåde. Etter hvert har det skjedd en utvikling der de viktigste familiene i bankene har slått seg sammen med de viktigste industrifamiliene og rederfamiliene, og danner et lite toppskikt som er de virkelige herskerne i norsk økonomi.

Økonomiske kriser. Den kapitalistiske økonomien har alltid med

mellomrom gjennomgått mer eller mindre alvorlige kriser. Fordi all produsisjon er rettet mot å få mest mulig profitt, vil produsentene lage varer så lenge det fins avsetningsmuligheter for dem. Først når det blir overskudd av varer, slik at prisene og profitten synker, blir produksjonen redusert. Problemet i de kapitalistiske krisene er ikke i første omgang mangel på varer. Varelagrene er overfylte, men folk har ikke penger til å kjøpe dem.

Produksjonsinnskrenkningene skaper etter hvert arbeidsløshet. Det nedlegges fabrikker. Arbeidsgiverne prøver å få ned lønningene for å rette opp profitten. Folk får enda mindre å kjøpe vare for, og krisa fortsetter. Krisa utvikler seg til tilstrekkelig mange fabrikker er nedlagt (les: "produksjonskapasitet ødelagt") til at det ikke lenger hersker overproduksjon. I mange framskredne vestlige land er i dag overproduksjonen konstant: I USA sto i 1970 omlag 25% av produksjonsutstyret og rustet fordi varelagrene var stappfulle. Omlag 6 millioner var arbeidsløse etter offisiell statistikk.

Etter siste krig trodde mange at det var slutt med alvorlige økonomiske kriser. Men krisene i Storbritannia (1 million arbeidsløse) og Sverige (200 000 arbeidsløse) de siste åra har skaket mange i denne troen.

Krisa i norsk treforedlingsindustri viser at de samme tendensene kan slå ut også hos oss. Norsk industri har hittil vært mer beskyttet mot kriser enn mange andre lands. Vi har hatt en allsidig industri fordelt på mange små bedrifter. Selv om dette på ingen måte beskytter oss mot kriser, er det et argument for å opprettholde og forsvare allsidigheten i norsk næringsliv - selv om det etter arbeidsgivernes mening faller "ulønnsomt".

